

Dierenwelzijnslessen voor basisscholen

Varken

Inleiding

Boeren houden varkens zodat wij hun vlees kunnen eten. In Nederland werden in 2009 meer dan 11 miljoen varkens gehouden!

Maar als een boer dieren in een hok houdt, dan moet hij er natuurlijk ook goed voor zorgen. Hij geeft ze eten en drinken, en zorgt dat het niet te koud of te warm is in de stal. Alleen dat is niet genoeg om een varken gelukkig te maken. Een varken wil bijvoorbeeld graag met andere varkens samen leven en niet alleen in een hok zitten. Ook wil een varken graag wroeten in de grond. Wroeten in de grond en samen in een groep leven zijn echte varkensdingen. We noemen dat varkensgedrag. Alleen als een varken zich als een varken kan gedragen, voelt hij zich fijn.

Big

Foto: Annemarije Verspuy

Wist je dat!

Een vrouwtjesvarken wordt een zeug genoemd. Een mannetjesvarken heet een beer en een babyvarken is een big.

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Inhoudsopgave	3
1. Soorten	5
1.1. De beer en de zeug	5
1.2. Rassen voor zeugen	5
1.3. Rassen voor beren	6
2. Gedrag	7
2.1. Rustplaats	7
2.2. Wc	7
2.3. Eetplaats	7
2.3. Loopruimte	8
2.4. Rusten	8
2.5. Verzorging	8
2.6. Groepsleven	9
2.6.1. Meer weten? Varkensfamilie	9
2.7. Voortplanting	10
2.7.1. Meer weten? Geboorte	10
2.7.2. Meer weten? Melk	11
2.7.3. Meer weten? Tepelrangorde	11
3. Eten & drinken	13
4. Zintuigen	14
4.1. Horen	14
4.1.1. Meer weten? Gebarentaal bij varkens	14
4.2. Ruiken	15
4.3. Zien	15
5. Gezondheid	16
5.1. Voer	16
5.2. Gezondheid	16
6. Hokken en stallen	17
6.1. Dekstal	17

6.2. Dragende zeugenstal	18
6.3. Kraamstal	19
6.3.1. Meer weten? Verzorging	20
6.4. Gespeende biggenstal	21
6.5. Vleesvarkensstal	22
6.6. Gangbaar	22
6.7. Spf	24
6.8. Scharrelvarkenshouderij	24
6.9. Biologisch	25
7. Wetten & regels	27
8. Vlees	28
9. Welzijn	30

1. Soorten

Varkens werden vroeger als huisdier gehouden. Dit was ongeveer 9.000 jaar geleden en dat waren toen nog wilde zwijnen. De mensen kozen welke dieren biggen mochten krijgen en doordat ieder wild zwijn net iets anders was dan een ander zwijn, veranderde het ras. De varkens kregen minder haar en een andere kleur. Ook werden ze groter en groeiden sneller. Uiteindelijk zijn in de loop der jaren vanuit het wilde zwijn wel 300 varkensrassen ontstaan.

Kijk **hier** voor een filmpje van wilde zwijnen.
(<http://tinyurl.com/wildezwijnen>)

Wilde zwijnen

Foto: onbekend

Tegenwoordig wonen er geen varkens meer bij mensen thuis, maar worden ze met vele tegelijk door een boer in een stal gehouden. Sommige varkens zijn speciaal gefokt om veel vlees te geven. Dit worden vleesrassen genoemd. Andere soorten varkens krijgen juist veel biggetjes.

1.1. De beer en de zeug

Je hebt al gelezen dat een vrouwtjesvarken een zeug wordt genoemd en een mannetjesvarken een beer. Maar hoe kun je nu zien of het een zeug of een beer is? Dat zie je zo: een beer is groter dan een zeug. Ook is hij gespierder en breder gebouwd. Verder heeft een beer grote hoektanden. Die gebruikt hij bijvoorbeeld om te vechten met andere beren in de paartijd. Dit is de periode waarin een beer met een zeug paart om kleine biggen te krijgen. De winnaar mag dan met de vrouwtjes paren.

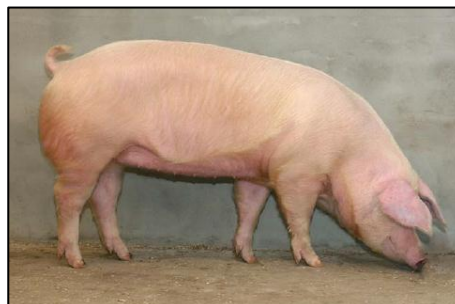
Op boerderijen moeten veel biggen geboren worden. Die biggen moeten groeien om uiteindelijk vlees te krijgen. Er worden verschillende rassen voor zeugen en beren gebruikt. Zeugenrassen krijgen vooral veel biggetjes en berenrassen groeien snel. Door twee rassen te kruisen, komen er biggen die zowel het goede van hun moeder als hun vader hebben. Ze krijgen dan veel biggen die snel groeien. Zo krijgen we veel vlees.

1.2. Rassen voor zeugen

Nederlands Landvarken

Dit ras staat bekend om:

- grote hangoren;
- dikke billen met veel vlees;
- makkelijk drachtig (zwanger);
- moeder zorgt goed voor haar biggen.

Nederlands Landvarken

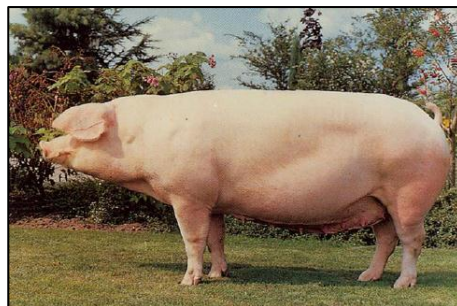
Foto: J.H. Slaghuis

Fins Landras

Dit ras staat bekend om:

- rustig karakter;
- sterke poten;
- ze worden makkelijk drachtig (zwanger);
- moeder zorgt goed voor haar biggen.

Fins Landras

Foto: J.H. Slaghuis

Large White (Groot Yorkshire)

Dit ras staat bekend om:

- snelle groei;
- niet te vet;
- sterke poten;
- veel melk voor de biggen;
- moeder zorgt goed voor haar biggen.

Groot Yorkshire

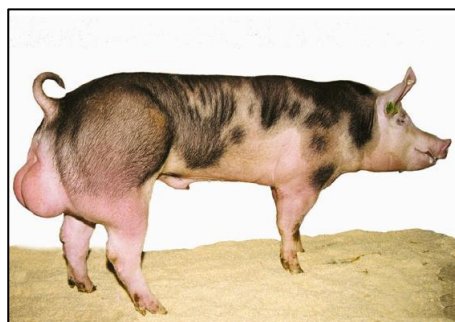
Foto: J.H. Slaghuis

1.3. Rassen voor beren

Piértrain

Dit ras staat bekend om:

- vaak zwarte vlekken;
- veel vlees;
- zuinig met voer.

Piértrain

Foto: J.H. Slaghuis

Duroc

Dit ras staat bekend om:

- roodbruine kleur;
- gezonde biggen;
- sappig vlees;
- sterke poten;
- moeder die goed voor haar biggen zorgt.

Duroc

Foto: J.H. Slaghuis

2. Gedrag

Varkens zijn geen actieve dieren. Ze rusten ongeveer 19 uur per dag! In vergelijking met andere boerderijdieren is dit erg veel. De rest van de dag zoeken ze eten, lopen wat rond en spelen of vechten met elkaar.

Net zoals mensen hebben varkens het liefst verschillende plekken waar ze deze dingen kunnen doen. Zo hebben mensen verschillende kamers in hun huis. In elke kamer wordt iets anders gedaan. Je eet bijvoorbeeld in de keuken en je slaapt in de slaapkamer. Als een varken genoeg ruimte heeft, maakt hij in zijn hok ook verschillende plekje's. Hij zoekt een rustplaats, eetplaats en wc. Tussen deze plaatsen heeft een varken ruimte nodig om te lopen. Varkens herkennen deze plaatsen vooral aan de geur.

2.1. Rustplaats

Op de rustplaats ligt het varken graag om te slapen. Hiervoor moet hij rustig en zacht kunnen liggen. Ook moet het niet te warm of te koud zijn. In het wild liggen rustplaatsen verstopt in laag struikgewas.

Varkens aan het slapen

Foto: Annemarije Verspuy

2.2. Wc

Op een wc-plaats poepen en plassen de varkens. De wc ligt in de natuur vijf tot vijftien meter van de eetplaats af. Varkens zijn dus schone dieren: ze eten niet graag op de wc, en plassen en poepen niet in de eetkamer!

2.3. Eetplaats

Op de eetplaats kunnen varkens eten, zonder dat andere varkens hun voer afpakken. Soms eten alle varkens tegelijk, als er veel voerbakken zijn of één lange voerbak is. Dat wordt een trog genoemd. Op andere boerderijen is er maar één voerbak per groep. Dan moeten de varkens op elkaar wachten om te eten. Varkens die de baas zijn in de groep, mogen als eerste eten. De boer zorgt ervoor dat de voerbak altijd vol is, zodat alle varkens kunnen eten.

Voerbakken

Foto: Annemarije Verspuy

2.3. Loopruimte

Looppaden liggen tussen de verschillende plaatsen in. De ondergrond van een looppad moet niet te hard en niet te glad zijn. Als dat wel zo is, kunnen varkens uitglijden of last krijgen van hun poten.

Wist je dat!

Varkens zijn slimme dieren die zelfs kunstjes kunnen leren. Je kunt ze bijvoorbeeld leren hoe ze deuren met grendels open moeten maken om bij hun eten te komen.

Waarschijnlijk zijn ze zelfs slimmer dan honden!

2.4. Rusten

Als de varkens actief zijn in de stal, dan is dit vooral overdag. Er is dan de meeste drukte op de boerderij. Zodra het donker wordt gaan ze slapen. In de natuur zijn varkens juist in de schemering (zowel 's ochtends en 's avonds) het meest actief. Dit is veiliger voor de biggen, omdat roofdieren meestal 's nachts op zoek gaan naar een lekker hapje.

Wanneer de varkens gaan rusten, dan zoeken zij een beschutte en rustige plek op. Op de boerderij liggen zij in de stal op stro of in een hok.

Varken aan het rusten

Foto: Annemarije Verspuy

2.5. Verzorging

Varkens in de natuur houden ervan om een modderbad te nemen. Dit doen ze om af te koelen wanneer ze het warm hebben. Een modderbad houdt ook vlooien, mijten en andere kleine beestjes weg. In de stal is geen modderbad, dus moet de boer zorgen voor een fijne omgeving (niet te warm of te koud) en zorgen dat de varkens geen last hebben van kriebelende beestjes. Daarom wordt in de stal het klimaat geregeld voor de varkens. De boer zorgt ervoor dat de kachel aan gaat als het koud is en als het warm is zorgt de ventilator voor frisse lucht. Ook krijgen varkens medicijnen, zodat ze geen last hebben van ongewenste beestjes.

Modderbad

Foto: Annemarije Verspuy

In een groep varkens zijn altijd een paar varkens de baas. Zij worden dominant genoemd. De andere varkens, die niet de baas zijn, worden onderdanig genoemd. Omdat de baas meer te zeggen heeft, poetsen onderdanige varkens de dominante varkens. Een varken kan namelijk niet bij alle plekken op zijn lichaam. Varkens kunnen zelf wel met hun achterpoten bij hun kop. Ook wrijven ze met hun zij tegen bijvoorbeeld palen of bomen aan als ze jeuk hebben.

2.6. Groepsleven

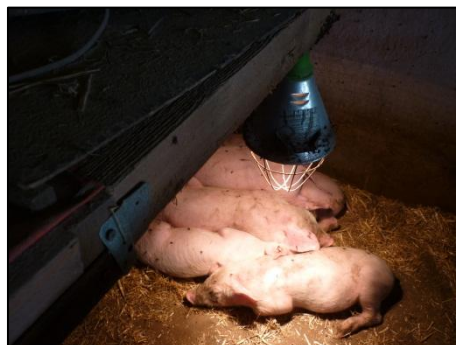
In de natuur leven zeugen in familiegroepen. Meestal zijn dat groepen van twee tot vier zeugen met hun biggen. Samen hebben ze een eigen gebied waar ze in leven. Dit wordt hun territorium genoemd. De volwassen mannetjesvarkens leven meestal alleen.

Varkens kunnen alleen rustig samenleven als ze weten wie de baas is. Net als je al dat er dominante en onderdanige varkens zijn. Meestal zijn de oudere en zwaardere varkens dominant en dus de baas. Hoe jonger en kleiner het varken is, des te onderdaniger hij is. Dit wordt een rangorde genoemd. Als een varken laat zien dat hij de baas is, valt hij andere varkens niet aan. Daardoor zouden ze gewond kunnen raken, waardoor ze in het wild makkelijker te vangen zijn door een roofdier. In plaats daarvan gebruiken varkens hun lichaamstaal om elkaar dingen duidelijk te maken. Ze maken zich bijvoorbeeld groot of juist klein, en maken ook geluid als ze een ander varken willen wegjagen of waarschuwen. Ze knorren of 'blaffen' dan.

Ook biggen spelen de baas als ze gaan drinken. De grootste biggen willen namelijk de tepels met de meeste melk. Dit wordt de tepelrangorde genoemd.

Wist je dat!

Varkens kunnen niet zweten. Grote varkens hebben het vaak te warm. Als ze het warm hebben, gaan ze hijgen en in de modder liggen. Pasgeboren biggen hebben het vaak te koud. Ze gaan dan dicht tegen elkaar aan liggen.

Biggen onder een warmtelamp

Foto: Annemarije Verspuy

2.6.1. Meer weten? Varkensfamilie

Een groep varkens bestaat uit een aantal zeugen met hun biggen. Als een groep eenmaal samen is, mogen er meestal geen nieuwe varkens meer bij. De groep let goed op elkaar en het liefst doen ze zoveel mogelijk samen, zoals eten, rusten en voor de biggen zorgen.

Jonge varkens gaan weg uit de groep als ze zeven of acht maanden oud zijn. Ze maken nieuwe groepjes, die samen blijven voor de rest van hun leven. Jonge mannetjes leven vaak eerst nog een tijdje met tweeën of drieën bij elkaar, daarna leven ze alleen.

Zeug met één van haar biggen

Foto: Annemarije Verspuy

Alleen in de herfst zoeken de beren een groepje zeugen op. Dan paren ze met elkaar, zodat er in het voorjaar nieuwe biggen geboren worden.

Hoeveel ruimte heeft een varken nodig?

De ruimte die een groep varkens nodig heeft, hangt af van hoe groot de groep is en hoeveel eten er in de buurt te vinden is. Deze ruimte wordt een territorium genoemd en

andere varkens mogen hier niet komen. Meestal is een territorium 100 tot 500 hectare groot, dat is even groot als 200 tot 1.000 voetbalvelden.

Varkens bouwen een nest in een gebied waar ze veel komen. Hier rusten ze met zijn allen. Vaak ligt het nest ongeveer in het midden van het territorium. In de buitenste delen van een gebied komen soms ook andere groepen varkens. Daar bouwen ze dus geen nest.

2.7. Voortplanting

Wilde zwijnen krijgen één keer per jaar biggen. De zeug en de beer paren in de herfst, zodat de zeug drachtig (zwanger) wordt. Meestal is dit in oktober of november. Wilde zeugen zijn ongeveer 119 dagen drachtig (bijna 4 maanden). Daarna krijgen ze in maart of april 4 tot 8 biggen.

De varkens die wij op de boerderij houden, kunnen het hele jaar door biggen krijgen. Ze zijn ongeveer 114 dagen drachtig. Daarna worden er meestal 10 tot soms wel 18 biggen geboren. Een zeug op een boerderij krijgt minstens twee keer per jaar biggen. Op de boerderij worden dus veel meer biggen geboren dan in het wild!

Om erachter te komen hoe dit allemaal in het wild gaat, bekijk dan dit **filmpje**: (<http://tinyurl.com/inhetwild>)

2.7.1. Meer weten? Geboorte

Een wilde zeug die gaat werpen (bevallen), gaat weg van de groep om een eigen nest te bouwen. Hier blijft ze tot haar biggen een paar dagen oud zijn. Ze kiest een rustige plek uit. Nadat ze een kuil van ongeveer een halve meter diep gegraven heeft, verzamelt ze nestmateriaal. Normaal gesproken zijn dit takken, maar als ze op een boerderij stro krijgt, vindt ze dat ook goed.

Klik **hier** voor een filmpje over nestgedrag.

(<http://tinyurl.com/nestgedrag>)

Pasgeboren big

Foto: Rob Doolaard

Op een boerderij wordt een zeug die bijna gaat werpen weggehaald bij de groep, zodat ze rustig haar biggen kan krijgen. Ze wordt dan agressief tegen andere zeugen en ze is extra waakzaam voor roofdieren. Ze maakt dan blafgeluiden, ze spert haar bek open en valt soms aan door te duwen en te bijten.

Ze wordt dan in een apart hok gezet, het kraamhok. Daar is meestal geen stro, zodat de zeug geen nest kan bouwen. In het kraamhok krijgt de zeug haar biggen, en samen blijven ze ongeveer 4 weken in dat hok.

Als de geboorte eenmaal begonnen is, wordt er meestal ongeveer elke vijftien minuten een big geboren. Pasgeboren biggen gaan al snel op zoek naar melk. Ze kunnen de tepels zelf vinden. Bij de geboorte zijn de ogen en oren van een big al open en ze kunnen meteen lopen. De meeste zeugen krijgen ongeveer 10 biggen, maar soms worden er wel 18 geboren! Klik **hier** voor een filmpje over de geboorte van een big. (<http://tinyurl.com/geboortebig>)

Pasgeboren big
Foto: Rob Doolaard

Ook in een groep biggen zijn sommige biggen de baas. Dit heet de rangorde. Elke big heeft een eigen tepel waaruit ze drinken als de rangorde in de groep is bepaald. Als alles goed verloopt, drinken de biggen binnen twaalf uur na de geboorte melk. Dit is geen gewone melk en wordt biest genoemd. Biest bevat veel afweerstoffen die de biggen beschermen tegen ziektes. Ook zit er veel energie in de biest en belangrijke stoffen om te groeien.

Wist je dat!

Biggen herkennen hun moeder aan haar geur. Na ongeveer een week kunnen biggen de melk, poep, plas en geluiden van hun moeder herkennen.

2.7.2. Meer weten? Melk

Als biggen net geboren zijn, mogen ze altijd melk drinken bij hun moeder. Later gaat de zeug ongeveer elk uur even liggen om haar biggen te laten drinken. Ze roept haar biggen met knorgeluiden. Dat is voor de biggen het teken om naar hun tepel te rennen. Biggen kunnen ook zelf om melk vragen door te roepen en tegen hun moeder te duwen.

De biggen kunnen per keer ongeveer 30 seconden melk drinken. Door met hun snuit tegen de uier te drukken, komt er melk uit. Hoe beter ze dat doen en hoe meer melk ze hebben gedronken, hoe meer melk ze de volgende keer krijgen. Kijk **hier** naar een filmpje over drinkende biggen. (<http://tinyurl.com/drinkenbig>)

Drinkende biggen
Foto: Rob Doolaard

2.7.3. Meer weten? Tepelrangorde

Een nest biggen wordt een toom genoemd. Binnen een toom geldt ook een rangorde, de tepelrangorde. Dat betekent dat de biggen die de baas zijn de beste tepels krijgen en de onderdanige biggen de slechtste. Als biggen geboren zijn, hebben ze na twee dagen ieder hun eigen tepel.

Deze rangorde is belangrijk, omdat niet alle tepels van de moeder evenveel melk geven. De tepels vooraan bij de kop van de zeug geven de meeste melk. Ook is het bij de voorste tepels minder gevaarlijk om te drinken. De moeder schopt namelijk wel eens met haar achterpoten, daarom is het

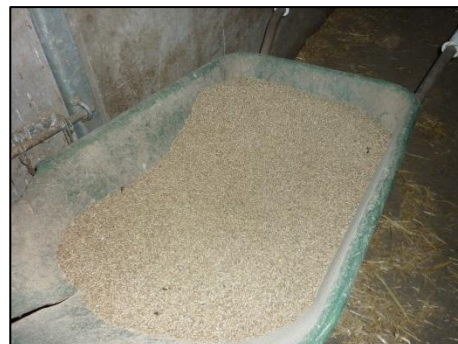
gevaarlijker om achteraan te drinken.

3. Eten & drinken

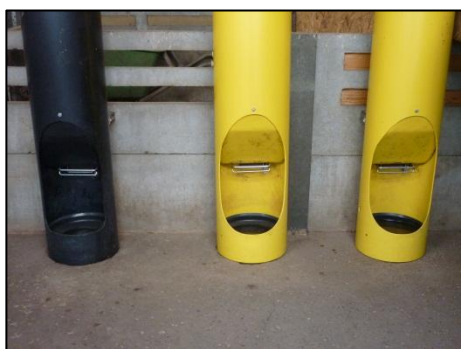
Sommige dieren eten alleen vlees of alleen planten. Varkens eten dit allebei, net als mensen. Ze eten bijna alles wat ze kunnen vinden of krijgen van de boer. Daarom worden ze alleseters genoemd. In het wild eten varkens vooral planten, wortels, gras en fruit. Maar ook kikkers, wormen of dode dieren staan soms op het menu. Van de boer krijgen varkens brokken of een natte pap, waar alles in zit om groot en sterk te worden. Deze pap heet brijvoer of brij.

Het liefst zoeken varkens ongeveer 7 uur per dag naar eten en ze doen dit voornamelijk 's ochtends en 's avonds. Varkens gebruiken natuurlijk geen bestek om te eten. In plaats daarvan gebruiken ze hun neus, onderlip, tanden en tong als hulpmiddel. Met hun neus woelen ze de grond om, om naar voedsel te zoeken. Dit wordt wroeten genoemd. Het eten scheppen ze dan op met hun onderlip, waarbij hun tanden en tong ervoor zorgen dat ze niet morsen.

Brokken voor de varkens

Foto: Annemarije Verspuy

Voerbakken

Foto: Annemarije Verspuy

Op de boerderij kunnen varkens geen 7 uur per dag eten en meestal niet wroeten, omdat ze niet buiten komen. Binnen is de vloer van de hokken hard. Als het koud is eten varkens meer dan als het warm is. Stro geeft varkens een lekker vol gevoel, zodat ze niet meteen weer honger hebben.

Wist je dat!

Varkens worden gebruikt om truffels te zoeken. Truffels zijn een soort paddenstoelen die in de grond groeien en die vaak in restaurants worden gebruikt. Truffels zijn heel duur, want ze zijn moeilijk te vinden. Zeugen houden van truffels, omdat ze voor hen een beetje ruiken naar een beer.

4. Zintuigen

Als mensen hun omgeving verkennen, gebruiken ze vooral hun ogen. In een vreemde omgeving kijk je zelf eerst goed om je heen. Een varken kan niet zo goed zien als wij. Daarom gebruikt hij zijn lange platte neus en grote oren om nieuwe dingen te ontdekken. Varkens kunnen dus goed horen en ruiken.

4.1. Horen

Varkens hebben grote oren waarmee ze goed kunnen horen. Bij wilde zwijnen staan de oren rechtop, maar sommige boerderijvarkens hebben hangoren.

Geluid is voor varkens de belangrijkste manier om iets tegen elkaar te vertellen. Er zijn ongeveer 26 verschillende varkensgeluiden. Varkens kunnen knorren, grommen, schreeuwen, tandenknarsen en smakken.

Als een varken een geluid maakt, kan dat van alles betekenen. Als je op een varken afloopt, begint hij vaak te knorren. Als je dichterbij komt, worden de knorren steeds korter. Een varken gilt als hij achterna gezeten wordt, opgepakt wordt of als iemand hem pijn doet. Varkens maken ook korte knorren achter elkaar wanneer ze teruggezet worden bij de groep varkens. Met deze knorren kan een varken ook laten merken dat hij honger heeft. Hoe harder en sneller het geluid, hoe liever het dier iets wil. Daarom roepen hongerige biggen harder om hun moeder dan biggen die geen honger hebben.

Oor

Foto: Annemarije Verspuy

Varkens praten niet alleen met knorren met elkaar, maar ook met hun lichaam. Ze begrijpen elkaar dan heel goed!

4.1.1. Meer weten? Gebarentaal bij varkens

Varkens gebruiken hun lichaam en maken geluid om elkaar iets te vertellen. Er zijn speciale gebaren en geluiden die een baas varken gebruikt tegen varkens die niet de baas zijn. Ook een varken dat niet de baas is, probeert te laten merken dat hij niet de baas is en geen ruzie wil.

Als een varken dreigt, knort hij bijvoorbeeld hard of hij duwt zijn kop langs het lijf van een ander varken. Een onderdanig varken probeert juist geen ruzie te krijgen. Dit doet hij door bijvoorbeeld zijn kop weg te draaien of opzij te gaan voor een dominant varken, zodat die ruimte krijgt om door te lopen. Vaak dreigen varkens door veel lawaai te maken.

Hoe minder ruimte varkens hebben, hoe meer varkens naar elkaar dreigen. Soms gaan ze ook bijten naar elkaar. Dit komt doordat de varkens elkaar bijvoorbeeld geen ruimte kunnen geven om door te lopen. Dit kan in alle varkensgroepen voorkomen. Er wordt ook veel gedreigd of gevochten als varkens door elkaar worden gemengd. Als varkens elkaar niet kennen, gaan ze vechten om te kijken wie de sterkste is. Als bekend is wie de sterkste is (de rangorde), hoeven ze niet meer te vechten.

4.2. Ruiken

Varkens kunnen heel goed ruiken met hun platte neus. Het platte gedeelte wordt de wroetschijf genoemd. De wroetschijf is sterk, maar ook gevoelig. Zo kunnen varkens de grond omwoelen om naar eten te zoeken. Geuren zijn belangrijk voor varkens om elkaar dingen te vertellen.

Als je hier meer over wilt weten, kijk dan dit **filmpje**.

(<http://tinyurl.com/ruiken>)

Neus

Foto: Onbekend

4.3. Zien

Varkens kunnen niet zo goed zien als wij. Het zijn eigenlijk dieren die van schemering houden. Als ze ergens rondlopen waar ze nog nooit geweest zijn, houden ze hun kop omlaag. Zo kunnen ze voelen, ruiken en proeven wat er op de grond ligt. Ze hebben dus eigenlijk geen goede ogen nodig.

Aan de houding van een varken is te zien of hij het te warm of te koud heeft. Een varken dat het te warm heeft, ligt het liefst uitgespreid op een koude vloer. Een dier dat het koud heeft, legt zijn poten tegen zijn lichaam. Hij maakt zich dan klein om het minder koud te hebben. Ook gaan varkens dicht tegen elkaar aan liggen als het koud is.

Oog

Foto: Onbekend

5. Gezondheid

In een goede varkensstal moet een boer aan veel dingen denken. Zo moet hij zorgvuldig het eten samenstellen om goed vlees van het varken te krijgen. De boer moet ook denken aan de temperatuur in de stal en dat de stal goed schoon is. Als de varkens toch ziek worden, dan krijgen ze medicijnen.

5.1. Voer

Goed eten en schoon water om te drinken zijn heel belangrijk voor varkens. Als varkens niet goed te eten krijgen, kunnen ze allerlei ziekten krijgen. Ze groeien dan minder goed, waardoor de boer minder vlees kan verkopen.

5.2. Gezondheid

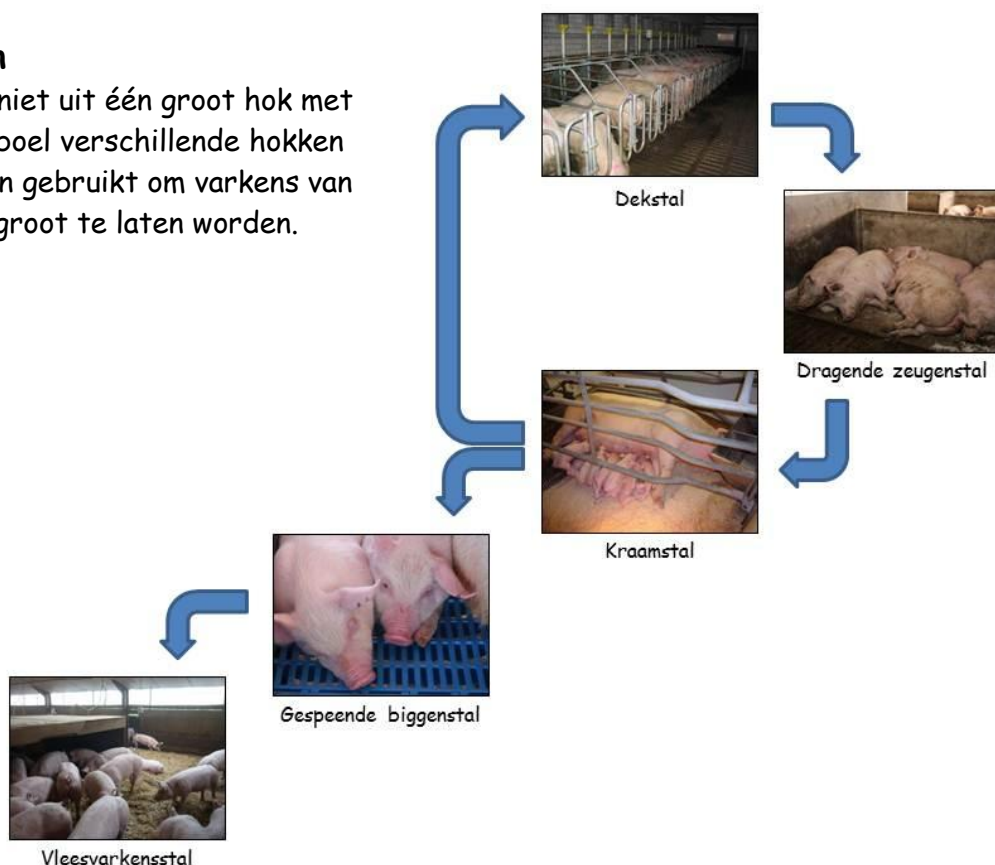
Ook varkens worden af en toe ziek. Een ziek varken is rustig, eet minder en gaat in een hoekje zitten. Het zieke varken groeit niet zo hard als een gezond varken, waardoor hij minder vlees geeft.

Een goede stal, goed eten en schoon water zijn heel belangrijk om ervoor te zorgen dat varkens niet ziek worden. Er wordt nog meer gedaan om te voorkomen dat varkens ziek worden. Zo krijgen ze bijvoorbeeld medicijnen in het eten, drinkwater of met een spuitje om ervoor te zorgen dat ze gezond blijven.

6. Hokken en stallen

Een varkensstal bestaat niet uit één groot hok met varkens. Er zijn een heleboel verschillende hokken op het bedrijf. Ze worden gebruikt om varkens van verschillende leeftijden groot te laten worden.

Zoals je hierboven ziet, begint het hele verhaal in de dekstal. Daar wordt de zeug drachtig gemaakt waarna ze naar de dragende zeugenstal gaat. Daar wonen alle drachtige zeugen bij elkaar. Als ze bijna haar biggen krijgt, dan gaat ze naar de kraamstal. Hier krijgt ze haar biggen en zorgt ze een poosje voor de kleintjes. Als de biggen groot genoeg zijn, dan gaat de zeug terug naar de dekstal om weer opnieuw drachtig te worden. De biggen gaan naar de gespeende biggenstal om verder te groeien. Als ze groot genoeg zijn gaan ze naar de vleesvarkensstal. Daar groeien ze verder, totdat ze geslacht worden.

Hoe diervriendelijk de varkens gehouden worden, is afhankelijk van de boer. Er zijn verschillende manieren hoe varkens gehouden kunnen worden.

Gangbaar

SPF

Scharrelvarkens

Biologisch

6.1. Dekstal

Wat gebeurt daar?

Als de biggen en het moedervarken uit elkaar worden gehaald, kan de zeug al snel opnieuw drachtig worden. Drie of vijf dagen later kan je dat aan haar zien: ze is onrustig en als er iemand op haar rug drukt, blijft ze stokstijf staan. Ze is dan berig. Boeren gebruiken vaak een mannetjesvarken om te kijken welke zeugen drachtig gemaakt kunnen worden. De varkens vinden de beer erg leuk en laten dat aan hem merken. Als de boer ziet dat een zeug berig is, maakt hij haar drachtig met een buisje sperma van een mannetjesvarken (beer). Ze wordt dus niet door een mannetjesvarken

gedekt. Als de boer zeker weet dat een zeug drachtig is, gaat ze naar de drachtige zeugenstal.

Hoe ziet het hok eruit?

Op de meeste boerderijen liggen vrouwtjes die drachtig moeten worden in een voerligbox. Dit is een hok dat iets langer en iets breder is dan het varken zelf. Voor haar kop hangt een voerbak. Een zeug kan dus wel staan en liggen in dit hok, maar niet lopen of omdraaien. Ze zitten hier meestal 3 weken in.

Dekstal

Foto: onbekend

Vanaf 2013 mogen de zeugen niet meer in een voerligbox gehouden worden. Ze moeten dan met z'n allen in een grote stal rond kunnen lopen.

Wist je dat!

Het duurt drie weken voordat een zeug weer drachtig kan worden als het een keer mislukt is?

6.2. Dragende zeugenstal

Wat gebeurt daar?

In de dragende zeugenstal houdt een boer zeugen die drachtig zijn. Ze blijven hier tot vlak voor de geboorte van de biggen. Het is belangrijk dat een zeug rust heeft als ze drachtig is, anders kan het zijn dat de biggen in haar buik te vroeg geboren worden. Ze mag ook niet te dik worden, anders wordt het werpen te moeilijk door het vet. Als ze bijna moet werpen, verhuist ze naar de kraamstal.

Hoe ziet het hok eruit?

Vroeger mochten zeugen die drachtig waren apart in een hok gehouden worden. Vanaf 2013 is dat verboden: dan moeten alle drachtige zeugen in een groep zitten. Varkens vinden dat fijner, want varkens zijn namelijk groepsdieren. Sommige boeren houden de zeugen in kleine groepjes, anderen juist in hele grote. De ruimte voor de zeugen moet groot genoeg zijn, zodat ze een rustplaats, eetplaats en wc kunnen uitzoeken. Sommige boeren geven hun zeugen een rustplek met veel stro. Als het stro vies wordt, komt er een nieuwe laag overheen. Deze laag kan dus heel dik worden, maar dat vinden de varkens niet erg. Zo'n dik pak stro is namelijk zacht en lekker warm om op te liggen. Als de laag van stro te dik wordt, mest de varkenshouder de hele stal uit.

Dragende zeugenstal

Foto: Landbouwnet

6.3. Kraamstal

Wat gebeurt daar?

Drachtige zeugen verhuizen, ongeveer een week voordat de biggen geboren worden, naar de kraamstal. In de kraamstal heeft elke zeug een eigen hok dat ze met haar biggen deelt. Meestal krijgt een zeug iets meer dan 10 en soms wel 18 biggen. Een nest biggen wordt een toom genoemd. Als een zeug teveel biggen heeft, worden er wel eens een paar biggen bij een andere zeug gelegd.

Kraamstal

Auteur: onbekend

De moeder zorgt goed voor haar biggen. De biggen blijven vier tot zes weken bij haar. In die tijd drinken ze melk bij de moederzeug, leren ze hoe ze met elkaar om moeten gaan en wat ze wel en niet kunnen eten. Na vier weken wordt de moeder uit het hok gehaald en krijgen de biggen geen melk meer. Dit wordt spenen genoemd. De moeder gaat weer terug naar de dekstal, zodat ze opnieuw drachtig gemaakt kan worden. De biggen gaan naar de gespeende biggenstal, waar ze opgroeien met de andere biggen.

Wist je dat!

Zeugen kunnen ongeveer 10 liter melk per dag geven.

Hoe ziet het hok eruit?

Een moedervarken heeft het snel warm. Ze is groot en heeft een speklaag. Als ze melk geeft, krijgt ze het nog warmer. Pasgeboren biggetjes zijn maar klein en hebben bij de geboorte nog bijna geen vet. Het is dus moeilijk om een hok te maken waarin de zeug het niet te warm heeft en de biggen het niet te koud hebben. Boeren lossen dit op door de stal iets te koud te maken voor de biggen, zodat de zeug het niet te warm heeft. De biggen krijgen dan een ligplaats met strooisel op de grond en een warmtelamp. Zo is het plekje voor de biggen lekker warm en heeft de zeug het toch niet te warm.

Soms gaat een zeug per ongeluk op een big liggen. Dit is gevaarlijk, want de zeug is heel zwaar en het biggetje nog heel klein. Daarom liggen moedervarkens op veel boerderijen in een soort hek dat ervoor zorgt dat ze voorzichtiger gaat liggen. Dit wordt een kraambox genoemd. De biggen kunnen zo op tijd wegllopen. Dit zorgt ervoor dat er minder biggen doodgaan. De zeug kan wel staan en liggen in dit hok, maar ze kan zich niet omdraaien of lopen. Voor de zeug is het dus minder fijn, maar het is wel veiliger voor de biggen.

6.3.1. Meer weten? Verzorging

Verzorging van de zeug

Eten maar!

Een zeug heeft veel water en energie nodig om al haar biggen melk te kunnen geven. Ze moet dus goed bij haar eten en drinken kunnen. Meestal hangt de voerbak voor haar kop. Drinken doet ze dan via een drinknippel die net boven de voerbak hangt. Sommige zeugen vinden het lekker om van hun brokjes een soort papje te maken met water.

Verzorging van de biggen

Dat is leuk!

Biggen zijn erg nieuwsgierig. Ze onderzoeken hun omgeving, wroeten als ze stro hebben en ze nemen nieuwe dingen in hun bek. Het is goed als biggen veel nieuwe dingen kunnen onderzoeken, zoals stro, speeltjes of touw. Als ze hiermee bezig zijn, vallen ze hun moeder minder lastig. Ook vervelen de biggen elkaar minder als ze iets leuks te doen hebben. Biggen die zich vervelen, kunnen elkaar gaan bijten.

Nieuwsgierige big

Foto: onbekend

Smakelijk eten!

Als biggen zes dagen oud zijn, beginnen ze op zoek te gaan naar eten. Boeren laten biggen dan brokjes proeven, zodat ze daar alvast aan wennen. Om de biggen het voer te laten zoeken, heeft het voer vaak een lekker geurtje of smaakje. Biggen houden, net als veel mensen, van zoet. Een lekker brokje dat naar aardbeien smaakt laten ze dan ook niet liggen! Biggenbrokjes ruiken ook vaak naar vanille.

Biggen worden meestal bij de zeug weggehaald als ze vier tot zes weken oud zijn. Ze krijgen dan geen melk meer. Het is belangrijk dat ze dan al brokjes eten. Als de biggen dan naar de gespeende biggenstal gaan en dezelfde brokjes krijgen, kunnen ze hun eten snel vinden.

Behandelingen

Boeren willen dat hun biggen goed groeien en dat ze gezond zijn. Daarom krijgen ze al snel na de geboorte een spuitje met ijzer. Dat zorgt ervoor dat ze niet ziek worden door ijzertekort: dat heet bloedarmoede. Als ze ziek zijn, worden ze weer beter gemaakt.

Al die roze varkens lijken veel op elkaar. Daarom krijgen varkens een oormerk of een chip. Een chip wordt onder de huid van een varken geplaatst. Wanneer de boer die chip met een speciaal apparaat afleest, dan komt het nummer van het varken tevoorschijn. Zo kan de boer altijd zien welk varken hij voor zich heeft.

Ook worden biggenstaartjes op veel varkensbedrijven korter gemaakt. Dit gebeurt zodat varkens niet in elkaars staarten gaan bijten als ze ouder worden. Staartbijten is pijnlijk voor de varkens. Varkens gaan vooral staartbijten als ze zich vervelen en met teveel dieren in een hok zitten. Varkenshouders mogen staartjes alleen korter maken als ze kunnen bewijzen dat er anders in de staarten gebeten wordt.

Vroeger werden de tandjes van biggen korter gemaakt. Dit was om te zorgen dat de biggen elkaar of de zeug geen pijn konden doen. Tegenwoordig mag dit niet meer. Het wordt alleen nog gedaan als biggen elkaar of de zeug pijn doen.

Sommige mannetjesvarkens gaan sterk ruiken als ze ouder worden. Dat kan je dan ook ruiken aan hun vlees. Wij vinden dat heel erg stinken. Onderzoekers zijn op zoek naar een oplossing voor dit probleem. Tot er een goede oplossing is, behandelen boeren biggen daarvoor, door ze te castreren. Bij castreren worden de zaadballen van de big weggehaald. Hier komt namelijk die vieze lucht vandaan. Biggetjes worden wel verdoofd voor ze gecastreerd worden, zodat het niet zo'n pijn doet.

6.4. Gespeende biggenstal

Wat gebeurt daar?

Als de biggen 4 tot 6 weken oud zijn, worden ze weggehaald bij de moeder. De biggen drinken dan geen melk meer. Vaak worden daarna meerdere groepen (tomen) biggen bij elkaar gezet. De biggen komen dus in een groep waarvan ze veel dieren niet kennen. Ze blijven met deze groep samen tot ze ongeveer 70 dagen (twee tot drie maanden) oud zijn. Daarna gaan ze naar de vleesvarkensstal.

Hoe ziet het hok eruit?

Vaak worden gespeende biggen in grotere groepen gehouden. Als de groep biggen eenmaal samen zit, mogen er geen nieuwe biggen meer bij gezet worden. Als dat wel gebeurt, kunnen biggen namelijk gaan vechten.

Door een vloer met gaatjes (roostervloer) kan plas en poep (de mest) naar beneden vallen. De mest komt in een ruimte onder de vloer terecht. Zo blijft de vloer waar de biggen op liggen redelijk schoon en komen er dus minder ziektes voor. Een aantal keer per jaar wordt de ruimte onder de gaatjesvloer leeggemaakt. De boer rijdt de mest uit over het land. De planten die daarop staan gebruiken de mest om van te groeien.

Gespeende biggenstal
Foto: onbekend

Frisse lucht

Als je met de hele klas de hele dag in een lokaal zit zonder dat er ramen of deuren open staan, vind je dat waarschijnlijk niet zo fijn: het gaat stinken, het wordt warm en als het te lang duurt kan je zelfs niet genoeg zuurstof inademen. Even frisse lucht krijgen is dan wel lekker. Bij varkens in een stal is dat ook zo. De boer laat verse lucht in de stal

stromen en zorgt dat de vuile lucht weggezogen wordt door een ventilator. Voor biggen mag het niet te koud zijn. Als ze net weg zijn bij hun moeder, vinden ze 26 of 28 °C lekker warm. Als ze ouder worden, worden ze groter en krijgen ze een dikkere speklaag. De temperatuur in het hok mag dan steeds wat lager worden.

6.5. Vleesvarkensstal

Wat gebeurt daar?

Als de biggen ongeveer 25 kilo wegen, na zo'n 70 dagen, verhuizen ze naar de stal voor vleesvarkens. Als ze in een grote groep zaten, worden er vaak kleinere groepjes gemaakt. De biggen groeien in de vleesvarkensstal op tot vleesvarkens. Als ze ongeveer 110 kilogram wegen, gaan ze naar de slachterij. Ze zijn dan ongeveer een half jaar oud. Als ze geslacht zijn, wordt het vlees in stukken gesneden en verkocht. Het ligt dan op jouw bord!

Hoe ziet het hok eruit?

Een vleesvarken mag niet alleen op een roostervloer gehouden worden. Een deel van de vloer moet altijd dicht zijn en bijvoorbeeld van beton zijn. Daar kunnen de varkens beter op liggen. Ook moeten ze allemaal in een groep zitten en niet alleen in een hok. Als de biggen ouder worden, groeien ze. Ze hebben dan dus meer ruimte nodig.

Varkens hebben ruimte nodig, zodat ze 'kamers' kunnen kiezen. De boer helpt ze daar al een beetje mee, bijvoorbeeld door een dichte vloer en een vloer met gaatjes te bouwen in het hok. Op de dichte vloer gaan de varkens liever liggen dan op een roostervloer, dus dat wordt hun rustplaats. Op de roostervloer kunnen ze dan poepen en plassen. Natuurlijk is het makkelijk waar de eetplaats is: bij de voerbak.

Vleesvarkensstal

Foto: onbekend

Net als bij de andere stallen moeten ook de vleesvarkens frisse lucht hebben. Dus ook hier wordt de warme lucht weggezogen en komt er verse lucht binnen. Hoe ouder de vleesvarkens worden, hoe minder warm het hoeft te zijn in het hok.

6.6. Gangbaar

'Gangbaar' betekent eigenlijk 'gewoon': de meeste varkens worden op gewone, gangbare boerderijen gehouden.

Op gangbare boerderijen zijn de varkens vaak gezonder dan bijvoorbeeld biologische varkens.

De gangbare boerderij in het kort	
Staartjes couperen?	Ja
Tandjes slijpen?	Ja
Castrenen?	Ja (verdoofd)
Naar buiten?	Nee
Stro?	Niet over de vloer, wel een beetje als afleiding
Spenen	4 weken

Wat minder goed is bij gangbare boerderijen, is dat de varkens niet altijd kunnen doen wat ze willen. Hun hok hoeft bijvoorbeeld geen strovloer te hebben, waardoor ze niet kunnen wroeten. Ook kunnen ze niet naar buiten. Zeugen liggen als ze biggetjes hebben in een kraambox. Voor de biggen is dit veilig, want de zeug kan zo niet per ongeluk op de biggetjes gaan liggen. Voor de zeug is het vervelend, want ze kan niet rondlopen door het hok.

Pluspunten

Stallucht: de temperatuur en de lucht die binnenkomt, is steeds ongeveer hetzelfde. Dat is beter voor de gezondheid dan wanneer het steeds warmer of kouder wordt.

Hygiëne: de stallen zijn vaak schoner, dus dieren worden minder snel ziek.

Poten: de varkens hebben vaak gezondere poten, omdat ze minder op gladde vloeren of vloeren met hobbels hoeven te lopen.

Controle: de varkens zijn in groepen gezet. Zo zijn ze makkelijker te controleren door de boer. Daardoor wordt een ziek dier sneller gezien.

Minder dode biggen: omdat het moedervarken in een kraambox staat, worden er minder biggen doodgedrukt. Het is veilig voor de biggen.

Minpunten

Kale vloer: een kale vloer ligt niet zo fijn als een strobed. Ook kunnen varkens schuurplekken krijgen van harde vloeren. Bij strooisel, rubber matten en droge vloeren krijg je dit niet.

Ruimte: de varkens hebben meestal niet zoveel ruimte. Ruimte is belangrijk om genoeg te kunnen bewegen. Ook kunnen de dieren dan niet vluchten als ze verloren hebben tijdens het spelen of vechten.

Stro: de meeste varkens krijgen geen stro. Hierdoor kunnen ze niet wroeten of veel kauwen, zoals in de natuur.

Verveling: in de hokken is vaak weinig te doen, waardoor varkens zich kunnen gaan vervelen.

Kraambox: zeugen (moedervarkens) die biggen hebben worden in kraamboxen gehouden. De biggen worden zo beschermd, maar de zeug kan zich niet omdraaien of heen en weer lopen in deze box. Ook kan ze geen nest bouwen voordat ze gaat bevallen. Dat willen zeugen wel graag.

Soms worden er hele grote stallen gebouwd voor heel veel varkens. Dit heet dan een megastal. Wil je hier meer over weten? Bekijk dan dit **filmpje**: (<http://tinyurl.com/megastal>)

6.7. Spf

Een boer met een SPF-boerderij houdt zijn varkens in dezelfde hokken en stallen als boeren met een gangbare boerderij. Hij is alleen veel strenger met het schoonmaken. SPF betekent dat de varkens op deze boerderij bepaalde ziektes niet hebben. Daarom moet de boerderij heel schoon blijven, zodat de varkens ook niet ziek worden. Als er bijvoorbeeld iemand naar binnen wil, moet hij eerst douchen en speciale kleding aantrekken. Ook mag hij twee dagen van tevoren niet bij andere varkens geweest zijn. Hij kan dan geen ziektes van andere varkens naar binnen brengen in de boerderij. Zo blijven de varkens gezond.

Op een SPF-boerderij komen geen nieuwe varkens binnen. Alle varkens worden dus op de boerderij geboren. Door dit soort regels worden de varkens minder snel ziek. Daardoor zijn ze gezonder, groeien sneller en ze hebben minder eten nodig.

De SPF-boerderij in het kort	
Staartjes couperen?	Ja
Tandjes slijpen?	Ja
Castreren?	Ja (verdoofd)
Naar buiten?	Nee
Stro?	Niet over de vloer, wel een beetje als afleiding
Spenen	4 weken

Pluspunten

Veel goede punten zijn hetzelfde in SPF-stallen als in gangbare stallen. Het gaat dan om goede stallucht, gezonde poten, een goede controle van de dieren (de boer ziet het als ze ziek zijn) en minder dode biggen omdat de zeug in een kraambox ligt.

Extra goede punten voor SPF stallen zijn:

Hygiëne: de stallen zijn nog schoner, dus dieren worden nog minder snel ziek.

Gezondheid: de varkens zijn gezonder, dat is beter voor het dierenwelzijn.

Minpunten

De minder goede punten zijn hetzelfde in SPF-stallen als in gangbare stallen. Minder goede punten zijn de kale vloeren (geen stro), weinig ruimte, verveling en weinig ruimte voor de zeug in de kraambox (dat is goed voor de biggen, maar niet fijn voor de zeug).

6.8. Scharrelvarkenshouderij

Er zijn niet alleen scharrelkippen, maar ook scharrelvarkens. Op een scharrelvarkensboerderij wordt meer gedacht aan wat de varkens graag doen. Zo moeten ze strooisel krijgen, zodat ze daarin kunnen liggen en wroeten. Een scharrelvarkensboerderij zit tussen een gangbare en biologische boerderij in. De varkens hebben er meer ruimte dan bij een gangbare boerderij, maar niet zoveel als op een

De scharrelvarkensboerderij in het kort	
Staartjes couperen?	Nee
Tandjes slijpen?	Ja (bij verwondingen)
Castreren?	Ja (verdoofd)
Naar buiten?	Ja
Stro?	Ja
Spenen	6 weken

biologische boerderij. Er zijn maar heel weinig scharrelvarkensbedrijven in Nederland.

Scharrelvarkens moeten naar buiten kunnen. De vloer moet voor een deel dicht zijn en ze mogen niet op vloeren lopen met gaatjes of spleten in het hele hok (roostervloeren). Die vloeren worden op gangbare boerderijen gebruikt, zodat de mest makkelijk door de spleten naar beneden kan lopen en het hok schoon blijft. Varkens vinden roostervloeren niet lekker lopen en niet fijn liggen, omdat het hard is en ze er niet in kunnen wroeten.

Verder moet er altijd daglicht in de stal vallen en moeten de dieren stro krijgen. Het voer moet voor een deel uit vezels bestaan, waardoor ze langer vol zitten. Vezels zitten bijvoorbeeld in stro en hooi, maar meestal niet zoveel in brokjes.

Keurmerk scharrelvarkensvlees

Scharrelvarkens hebben meer ruimte nodig dan varkens op gangbare boerderijen. Daardoor is het vlees van deze varkens duurder. Scharrelvlees kan je in de winkel herkennen aan het scharrelvarkensvlees-keurmerk.

Pluspunten

Stro: omdat de varkens stro krijgen, kunnen ze zich meer gedragen zoals ze willen. Dat geeft ze iets te doen en ze zijn langer bezig met eten.

Ruimte: de varkens hebben meer ruimte, waardoor ze meer kunnen bewegen.

Minpunten

Klimaat: omdat de dieren naar buiten kunnen, is de temperatuur in de stal niet altijd hetzelfde. Soms kan dat minder goed zijn voor de gezondheid van de varkens.

Stof: het stro is goed als speeltje of ligbed voor de varkens, maar in het stro zit ook stof dat de varkens in kunnen ademen. Daardoor kunnen ze makkelijker ziektes krijgen aan bijvoorbeeld hun longen.

Bekijk **hier** een filmpje over scharrelende varkens.
(<http://tinyurl.com/scharrelvarken>)

6.9. Biologisch

Op een biologische boerderij kunnen varkens zich gedragen zoals ze dat graag zouden willen. Ook wordt er goed op het milieu gelet. Deze varkens hebben meer ruimte en ze moeten naar buiten

De biologische boerderij in het kort	
Staartjes couperen?	Nee
Tandjes slijpen?	Nee
Castreren?	Ja (verdoofd)
Naar buiten?	Ja
Stro?	Ja
Spenen	6 weken

kunnen. In de stal moet daglicht komen en er moet natuurlijke ventilatie zijn. Dat betekent dat verse lucht niet door machines, maar door de wind binnenkomt.

Op de biologische boerderij moet de vloer voor de helft dicht zijn (bijvoorbeeld van beton), de andere helft mag een roostervloer zijn. Ook moeten alle varkens een rustplaats met stro hebben. Hier kunnen ze in liggen en ze kunnen er van eten.

Wanneer zeugen biggen hebben, mogen ze op biologische boerderijen niet in een kraambox liggen zoals bij de meeste boerderijen. Ze moeten vrij rond kunnen lopen. Soms mag een boer de zeug wel een paar dagen in zo'n hok zetten, totdat de biggen wat sterker zijn. Daarna haalt hij de kraambox er weer uit.

EKO Keurmerk

Als een varken ziek is, zijn er strengere regels om hem beter te maken. Biologische varkens mogen alleen binnen Nederland vervoerd worden, zodat ze minder lang onderweg zijn. Als een boer zijn varkens volgens de biologische regels houdt, kan het bijvoorbeeld het EKO-keurmerk krijgen.

Pluspunten

Stro: omdat de varkens stro krijgen, kunnen ze zich meer gedragen zoals ze willen. Dat geeft ze iets te doen en ze zijn langer bezig met eten.

Wroeten: de varkens moeten naar buiten kunnen en soms kunnen ze in een wei. Hier kunnen ze doen wat ze zelf willen. Ze kunnen bijvoorbeeld scharrelen, wroeten en een nest bouwen. Als er modder ligt, nemen varkens graag een modderbad.

Varken in de modder
Foto: Rob Doolaard

Ingrepen: het inkorten van staarten en slijpen van tanden is verboden.

Ruimte: de varkens hebben meer ruimte, waardoor ze meer kunnen bewegen.

Minpunten

Meer dode biggen: er gaan meer biggen dood, omdat de zeug niet in een kraambox ligt. Hierdoor gaat ze makkelijker op haar biggen liggen.

Kreupel: zeugen zijn vaker kreupel. Dat wil zeggen dat ze niet helemaal normaal lopen, omdat er iets mis is met één van de poten. Waarschijnlijk komt dit door de gladde of ongelijke paadjes naar buiten.

Klik **hier** voor een filmpje van een biologische boerderij.
(<http://tinyurl.com/biovarken>)

7. Wetten & regels

Welke wetten en regels zijn er?

De meeste mensen zorgen goed voor hun dieren. Maar sommige mensen mishandelen dieren. Andere mensen houden dieren op een manier die niet goed is voor de dieren. Soms opzettelijk, veel vaker omdat ze geld willen verdienen door dieren te houden en meer geld verdienen als ze bijvoorbeeld meer dieren in een stal houden dan goed voor de dieren is. Daarom zijn er wetten gekomen die de dieren beschermen en ervoor zorgen dat ze een zo fijn mogelijk leven hebben.

De belangrijkste wet is de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren. In het kort wordt deze ook wel de GWWD genoemd. In deze wet wordt bijvoorbeeld geschreven dat je dieren niet zomaar pijn mag doen of dat je ze geen honger mag laten lijden. Vanaf 1 januari 2013 komt er een nieuwe wet, de Wet Dieren. Deze lijkt veel op de GWWD, maar is nog uitgebreider.

In de GWWD staan vooral algemene regels. Bij de GWWD horen heel veel besluiten, die per diersoort vertellen hoe mensen de dieren moeten houden. Zo staan er regels over het houden van varkens in het Varkensbesluit en van legkippen in het Legkippenbesluit.

Wie controleert er?

Er zijn verschillende organisaties die bekijken of iedereen zich aan de regels houdt. Zo werken er voor de overheid (voor het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie) mensen van de Voedsel- en Warenautoriteit. Zij bewaken de veiligheid van ons eten.

Controleurs van de Algemene Inspectiedienst van de overheid bezoeken plaatsen waar dieren worden gehouden en kijken of iedereen zich wel aan de regels houdt. Ook heeft de Dierenbescherming eigen controleurs.

Wanneer mensen zich niet aan de wetten en regels houden, kunnen ze gestraft worden. Meestal bepaalt de rechter welke straf iemand krijgt, maar sommige controleurs mogen ook zelf straffen uitdelen. Er worden bijvoorbeeld boetes uitgedeeld of mensen mogen geen dieren meer houden.

8. Vlees

Vlees dat je in de winkel koopt is afkomstig van dieren, bijvoorbeeld van varkens. Een varkensboer zorgt ervoor dat er biggen geboren worden en dat de varkens groeien. Als ze groeien, maken ze vlees. Daarna gebeurt er nog een heleboel voordat het vlees in de winkel terechtkomt.

Voordat het vlees op jouw bord terechtkomt, heeft het al een lange weg afgelegd. Het begint allemaal bij een vermeerderingsbedrijf. Hier houdt de boer zeugen en biggen. Het is de bedoeling dat er zoveel mogelijk biggen worden geboren. Als de biggen oud genoeg zijn, groeien ze op als vleesvarken. Meestal gaan ze dan naar een ander bedrijf, namelijk een vleesvarkensbedrijf.

Op een vleesvarkensbedrijf worden de biggen gehouden en groeien op tot ze groot genoeg zijn om geslacht te worden. Ze komen meestal op het vleesvarkensbedrijf als ze ongeveer 25 kilogram zijn. Ze groeien hier tot ze ongeveer 110 kilogram wegen. De varkens zijn dan een half jaar oud. Daarna gaan ze op transport naar de slachterij.

De varkens gaan op transport naar de slachterij. Dit wordt in een speciale vrachtwagen gedaan. Omdat de dieren daar gestrest van raken, zijn er regels gemaakt. Er zijn bijvoorbeeld regels opgesteld die zeggen hoe groot de vrachtwagen moet zijn en hoe warm of koud het moet zijn voor de varkens.

Klik [hier](http://tinyurl.com/varkenstranport) voor een filmpje over varkens die op transport gaan. (<http://tinyurl.com/varkenstranport>)

Als de varkens op de slachterij aankomen, wordt er gekeken of ze gezond zijn. Daarna mogen ze even rusten. Dat is beter voor de varkens en het vlees. Daarna worden de varkens bewusteloos gemaakt met een elektrische schok of met gas (narcose). Als ze dan doodgaan, voelen ze dat niet. De varkens worden als ze dood zijn aan een haak gehangen en gaan via een vaste route door het

slachthuis. Langs de route staan allemaal mensen die de varkens van binnen controleren of er stukjes vlees afsnijden. De boer krijgt betaald voor elke kilogram vlees van de varkens.

Het vlees wordt in het slachthuis of op een ander bedrijf verwerkt in kleine stukjes. Dit heet een vleesverwerkingsbedrijf. De stukjes vlees worden dan verpakt en naar de groothandel gebracht.

Wil je weten waarom woensdag 'gehaktdag' is? Bekijk dan dit

filmpje.

(<http://tinyurl.com/gehaktdag>)

Bij een groothandel worden verschillende soorten eten en drinken verzameld.

Voor de supermarkt wordt dan een vrachtauto geladen met de spullen die deze nodig heeft.

Als koper kan je boodschappen doen in de supermarkt of bij de slager. Je hebt vaak keuze uit verschillende soorten vlees, die soms een keurmerk hebben.

9. Welzijn

Het welzijn van varkens wordt steeds belangrijker. Tegenwoordig houdt een boer steeds meer rekening met wat de varkens willen. Maar soms gaat dit wel eens mis.

Wist je dat!

De staart vertelt vooral bij biggen of ze zich goed voelen. Een strak gekrulde staart betekent bij de meeste varkens dat ze gezond zijn. Een rechte staart betekent dat een varken zich niet op zijn gemak voelt.

Krulstaart

Foto: Annemarije Verspuy

Varken

Voor het varken is het natuurlijk belangrijk dat hij gezond is. Hij moet goed te eten krijgen, niet bang hoeven te zijn en zich zo kunnen gedragen als hij wil. Als het varken alles krijgt wat hij nodig heeft, is zijn welzijn goed. Varkens worden door mensen gehouden. Ze kunnen dus niet zelf zorgen voor hun eten en drinken, een warm plekje, groepsgenootjes of beter worden als hij ziek is. Het varken is afhankelijk van de mensen die voor hem zorgen. Wij (of de boer) moeten dus zorgen dat hij goed verzorgd wordt.

Varkensboer

De boer wil het liefst allemaal gezonde varkens hebben. Hij zal daarom zijn best doen om zo goed mogelijk voor zijn dieren te zorgen. Ook wil hij natuurlijk genoeg geld verdienen. Wat hij verdient, hangt af van wat de mensen willen betalen voor zijn vlees. Als hij veel aan het dierenwelzijn van zijn varkens wil doen, kost dat vaak meer. De mensen in de winkel moeten dan meer betalen. Als de mensen niet meer willen betalen voor het vlees, is het moeilijker voor de boer om bijvoorbeeld grotere hokken te bouwen of de varkens extra stro te geven.

Klant in de winkel

Jij bent belangrijk voor dierenwelzijn als je klant bent in de winkel. Als je alleen goedkoop vlees wilt kopen, krijgt de boer minder geld. Hij kan daarvan minder doen voor zijn dieren. Als je in de winkel een duurder stukje vlees koopt, krijgt de boer vaak ook iets meer en kan hij wel wat extra's doen voor zijn dieren. Hij kan ze bijvoorbeeld meer ruimte geven of duurder voer voor ze kopen. Vaak kun je op het pakje vlees zien of de dieren bijvoorbeeld meer ruimte krijgen of naar buiten kunnen. Er staat dan een keurmerk op: een plaatje of een woord dat betekent dat het bijvoorbeeld biologisch vlees is.

Partij voor de Dieren

De Partij voor de Dieren wil dat er in Nederland beter met dieren wordt omgegaan. Zij wil bijvoorbeeld minder dieren op een boerderij, zodat de dieren meer ruimte hebben. De Partij voor de Dieren wil dat er betere wetten komen in Nederland die zorgen voor een betere behandeling van alle dieren.

Dierenbescherming

De Dierenbescherming komt op voor de rechten van dieren. Zij wil dat alle dieren goed behandeld worden. De

Dierenbescherming is heel erg tegen dierenmishandeling. Zij richt zich vooral op huisdieren, proefdieren en wilde dieren.

Maar steeds vaker ook op de landbouw. Als er dieren in de landbouw niet goed behandeld worden, komt de

Dierenbescherming daartegen in actie. De Dierenbescherming

wil bijvoorbeeld dat alle dieren genoeg ruimte hebben en dat ze niet hun hele leven binnen staan.

Klik **hier** voor de Jeugdwebsite van de Dierenbescherming.
(<http://kidsforanimals.nl/>)